

Věra Burdová, Křížovníci s červenou hvězdou na Hradišti sv. Hypolita u Znojma, disertační práce, Pedagogická fakulta UK Praha, 2016 – posudek

Čeští historici se dějinám církve a náboženství, zvláště v 19. století, dlouho nevěnovali; v posledním čtvrtstoletí však prací na tomto tématu výrazně přibylo, díky takovým autorům jako Jiří Hanuš, Kristina Kaiserová, Pavel Marek nebo Zdeněk R. Nešpor už víme o této problematice celkem hodně. Věra Burdová měla šanci se zapojit do aktuálního a velmi slibného výzkumu a obohatit ho svými konkrétními poznatky a úvahami. Tato šance ale bohužel zůstala z velké části nevyužita.

Věra Burdová si jako téma své práce zvolila působení křížovníků s červenou hvězdou na Hradišti (nedaleko Znojma) v 19. století. Práce obsahuje úvod, závěr, soupis literatury a pramenů a kromě toho ještě 12 kapitol, které se mají zaměřovat na některé aspekty daného tématu, např. o stavební činnosti, topografii, životních podmínkách obyvatelstva apod. Většinou ale pojednávají o mnoha dílčích záležitostech, spojených jen dobou, kdy se odehrály – 50. léta, 60. léta apod. V tom se zřejmě také projevuje nedostatečně ujasněná koncepce práce.

Nepochybuji o tom, že autorka investovala do své práce hodně času a že se snažila shromáždit hodně relevantních údajů, ale výsledky vynaložené námaze bohužel neodpovídají. Za základní nedostatek této práce považuji, že autorka se příliš soustředila na popis událostí a jevů na státní či národní úrovni; tyto informace, čerpané z obecně zaměřených prací, nejsou pochopitelně nijak objevené. Bohužel jí přitom unikly některé podstatné souvislosti a především schází patřičný přesah do místní problematiky. Tak třeba při konstatování, že na Moravě byla roboty často vykoupena již před rokem 1848, by se přímo nabízelo uvést, jak to s robotou vypadalo na Hradišti a vesnicích, které k němu patřily. Totéž platí třeba o líčení důsledků státního bankrotu v roce 1811. Zde autorka uvedla celkem známé skutečnosti – přičemž ale bohužel naprosto opomněla dnes již celkem známé zjištění, že raketová inflace na počátku 19. století maximálně podporovala hospodářskou expanzi. O hospodářství se píše jen obecně, čtenář by ale chtěl vědět něco o dopadech těchto událostí na Hradiště, chtěl by vědět, z čeho, z jakých oblastí (zemědělská výroba, pivovarnictví, vinařství?) křížovníci čerpali své příjmy, zda je pak měli pro vlastní potřebu nebo něco odváděli do Prahy apod. I zde by bylo záhodno vědět, jak se jejich hospodaření vyvíjelo, jak reagovali na změny spojené např. krizí obilnářství, odchod lidí z venkova za prací do měst – pokud se něco takového dá pozorovat i ve znojmském regionu.

Podobně v práci narazíme na obecné informace o školství, ale o místním školství se vlastně nejvíc dozvídáme v souvislosti s přestavbami školních budov. Kdo zde učil, jak vypadala výuka, kolik dětí do školy opravdu chodilo – to zůstává autorka čtenářům bohužel dlužná. V tomto a jiném případě je samozřejmě možné, že scházejí relevantní prameny – pak to ale měla autorka výslovně konstatovat. Ostatně je na první pohled nápadné, že velké a pro takto zaměřenou práci neadekvátní množství informací o Hradišti pochází ze starých vlastivědných publikací a nikoli z originálních pramenů. Ani o církevních záležitostech se nedozvídáme nic podstatného. Opět by čtenář mohl očekávat alespoň přehled vývoje křížovníků s červenou hvězdou v 19. století, stačily by alespoň základní počty, organizační struktura. (Autorka uvádí tento počet, pokud vím, jen pro 30. léta – s. 56.) Speciálně by mne ještě zajímalo, jak to vypadalo s hudbou v jejich kostelích. Autorka navíc necituje současnou literaturu k tématu církve a náboženství v 19. století. Rovněž se v práci vlastně nic nepíše o křížovnících, kteří zde působili – s výjimkou jejich jmen, které se objevují na závěrečných stránkách. Z textu by se dalo vysoudit, že byli

celkem dobří hospodáři – ale to je asi tak vše. Jaké bylo místo Hradiště mezi dalšími řádrovými objekty? Přicházeli křížovníci do Hradiště z trestu nebo za odměnu? Nenašel se mezi nimi nějaký spisovatel, historik? Nevíme. Nedá se objevit něco o vztazích křížovníků na Hradišti a znojemských městských elit, které v poslední době tak dobře popsal Martin Merkel.

V práci se vyskytuje nikoli nepatrné množství nešikovných formulací, např. na s. 17: „Současně získalo probošství mnohá práva pro poddané kostela na Hradišti. Mezi ně patřilo také další právo. Jako hraniční linie byl stanoven Gránický potok. Pokud jej uprchlík překročil, byla mu poskytnuta třídenní ochrana na zdejším probošství.“ Nebo na s. 111: „Rozhodujícím účastníkem délky školní docházky byly obce.“ Kapitolka, věnovaná výslovně návštěvám a událostem na Hradišti v první polovině 19. století, celkem nešťastně začíná úmrtím Zikmunda Lucemburského. O nedostatečném zvládnutí formální úpravy svědčí i časté opakování – např. o tom, že obyvatelstvo Hradiště a dalších vesnic mluvilo českým i německým jazykem, se píše na s. 62, 162 i 169 – bohužel tyto informace nejsou nijak rozvedeny, o národnostních vztazích není nic řečeno.

Celkově musím bohužel konstatovat, že tato doktorská práce naše historické poznání podstatně neobohacuje. Z tohoto důvodu se mi nezdá vhodné, aby v tomto stavu byla přijata jako základ obhajoby.

Jiří Pokorný

V Praze 29. května 2016